

A KIFOSZTÁSRA NEM LEHET FÖLKÉSZÜLNI, DE ELFELEJTENI SEM

Szekeres Pál ny. cukrászmester emlékei az államosításról

ÍRTA: Gimesi Zsuzsanna

■ *Rákospalota polgári élete igazán színes volt a harmincas években, többek között kellemes kerthelyiséges vendéglőkben és finom cukrászdákban lehetett szórakozni, zenét hallgatni, finomságokat fogyasztani. Hol helyezkedett el ebben a képben a Szekeres cukrászda?*

■ Drága emlékezetű nagyanyám cukrász fiával, Szekeres Pállal, előbb a Zápolya utcában (ma Szerencs utca) nyitott cukrászdát, de hamarosan áttelepültek a Bocskai utca 77. szám alá, ahol a családi házban laktunk magunk is, ott működött a cukrászda és persze a cukrászműhely is. Kerthelyiségünkben nyaranta 100 embert tudtunk leültetni. Elegáns cukrászdánk volt, iparosok, a palotai értelmiség, művészek, sportolók, újságírók jártak hozzánk. A jó minőség sok ismert személyiséget is odavonzott.

■ *Rákospalotán akkoriban több tízezer ember fordult meg naponta, hiszen az Istvántelki Főműhelybe, a Chinoinba, meg a Nyugati pályaudvar irányába – tehát a városba – igyekvők mellett, a Rákospalotán megtermelt zöldséget, gyümölcsöt is erre felé vitték a városba – a Nagycsarnokba – az őstermelők.*

■ A nagy forgalom és az ott letelepedők is igényelték és megbecsülték a jó éttermeket és cukrászdákat. 1948 előtt a Tavasz mozitól a Balla vendéglőig volt a korzó, végig a Bocskai utcán. Három jeles kerthelyiséges vendéglő fogadta a betérőket, a Balla, a Pathy és A három hársfához, valamint három cukrászda, az Ősz Gyuri, a Szekeres Pál és a Tomkó. Nem csak hétköznapi volt nagy a forgalom, hanem a vasárnapi ebédek idején

mindegyikben telt ház volt. A Balla vendéglőben például, a Bocskai- és Szerencs utca sarkán, 250 vendéget is le tudtak ültetni.

■ *A vasárnapi süteményforgalmat a környékbeli templomok közösségei is föllendítették.*

■ Három templom volt a környéken. Az öregfalusi katolikus, a Máv-telepi katolikus és a református. Sok hívő látogatta akkoriban a miséket, istentiszteleteket. Vasárnap templom után jöttek a hívek a korábban leadott rendelésért, vagy akkor választották ki a süteményeket a vasárnapi ebédhez.

■ *Ez az idilli kép hirtelen összetört, mert közbeszólt a történelem.*

■ Először is, az hozott lényeges változást a tulajdonviszonyokban, hogy 1945 január 8-án bejöttek az oroszok. Másnap elvitték apámat, és nyolc napig benn tartották – ahogy később kiderült – tévedésből. A kommunista párt tagkönyvét is a kezébe nyomták, miközben alaposan megverték.

A cukrászda foglalt oroszok, pontosabban ukránok, azonnal csizmadiaműhelyt csináltak a cukrászdából, mert így áramot kaptak Újpestről és berendezkedtek a katonák lábbelijének javítására. Fél év múlva elmentek. Akkor ismét kinyitott a Szekeres-cukrászda, és mivel a Bocskai úti iskolát szovjet kórháznak rendezték be, a lábadozók odajártak a cukrászdába. Alkoholt ugyan nem árusítottunk, de ezek mindent megittak, spirituszt, kölnit, mindent, ami jött. Akkori helyzetünket színesítette, hogy pünkösdkor hatalmas

verekedés tört ki a cukrászdában és összetörték a berendezést. Ekkor el kellett menekülnünk, és négy napig nem is tudtunk hazamenni. Közben persze mindenki boldog volt, hogy véget ért a háború. Az emberek kijöttek a pincékből, föllélegeztek, a lányok boka fölött érő szoknyában, a copfos kislányok masnival a hajukban jártak – 10 éves kiskamaszként bámultuk őket.

■ *Az államosítás, a magántulajdon teljes fõlszámolása mikor érte utol a Szekeres cukrászdát?*

■ 1951 október 23. emlékezetes nap volt családom életében.

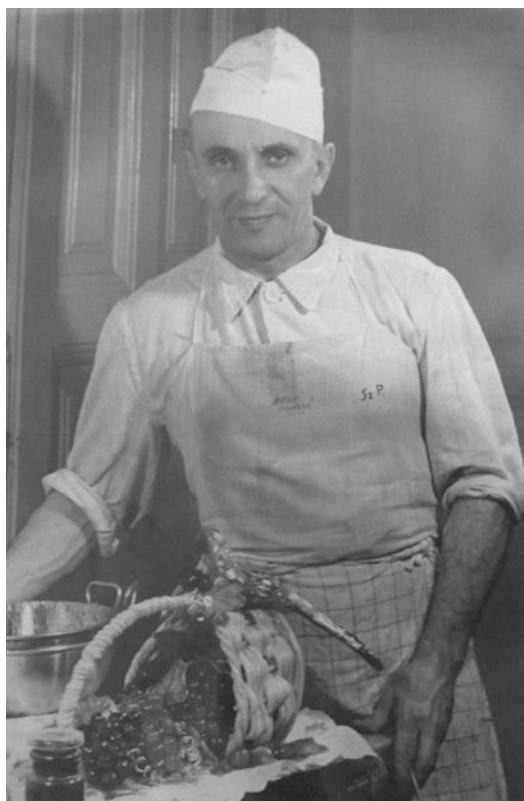
A református „Lónyayba” jártam iskolába és aznap éppen hazaértem, amikor a kapunkon belül két idegen ember megállított a kérdéssel: „maga mit akar, mit keres itt?” Anyám hallgatott. Tudni kell, hogy apámat előtte börtönbe vitték. És ekkor jöttek be hozzánk az idegenek.

A módszer ugyanis az volt, hogy a cukrász ipartestületben egy spicli megsúgta, hogy hová, mikor kell kimenni, amikor az „államosítás” a legkisebb ellenállásba ütközik.

Ez a nap nem csak azért volt előnyös számukra, mert apámat korábban elvitték, hanem éppen az előtte való napokban fektette be anyám az összes pénzt alapanyagba. Amikor megérkezett az autó az áruval, az államosítók is betoppantak.

Mindent lajstromba vettek. A műhely és a cukrászda minden egyes kellékét, bútorokat, gépeket, eszközöket. De az alapanyagokat is – még a tojásokat is, darabra.

100 forint hiányt állapítottak meg, azt azonnal be kellett fizetni. Anyám írt egy papírt, hogy Kátay Bandi fűszerestől kérünk 100 forintot, a papírral elszaladtam Kátayhoz – így tudtuk befizetni.

Ha látták volna, hogy honnan vesszük elő a készpénzt, azonnal elvették volna az összeset. Ilyen és ehhez hasonló cselekkkel fosztogattak. És ilyen aljas módon készítették elő a totális kifosztást, az iparosság tönkretételét.

Apám tehát börtönben, csaknem öt hónapig benn tartották. Hallottuk, hogy a városban ugyanakkor 15 cukrász kisiparos volt börtönbe zárva, hogy a legkisebb ellenállással számolva végezhesék el az államosítást.

A cukrászda államosítása előtt egy héttel meghalt a nagyanyám. Nem kellett végignéznie már mindazt, ami ezután következett.

Papírt írtak arról is, hogy a Budapesti Vendéglátóipari Vállalat mostantól igénybe veszi az épületet.

Három hónap múlva visszajöttek és az eszközöket elvitték. A márványasztalt, a habverő gépet,

a munkasztalt – mindent elszállítottak. Újpesten az István térre gyűjtötték be a cukrászoktól elkobzott eszközöket, mindent, amivel a továbbiakban majd az állami vállalat dolgozni kezdett. Ezek után alakult meg a IV-XV. kerületi Vendéglátóipari Vállalat. A város cukrász társadalmában összesen két meggymagozó gép volt akkoriban, az egyik a mienk volt. Azt is elvitték persze. Az elszállítás napján, egy gépet bedobtunk a

virágos kertbe, pontosabban a fondant-kihúzó gépet így mentettük meg. Azt nem tudták elvinni. Az elkobzott cukrászati felszerelés értékét mutatja, hogy ezért az egyetlen gépért egy év múlva a bizományi 5 ezer forintot adott.

■ *Az államosítással elvették a megélhetést és a jövőt. Ehhez jött még a polgári élet szétverése. Hiába nyitott ki később ugyanazon a helyen az állami cukrászda, és a korábbi mester állt a pult mögött „gebinben”, a süteményt már a központból szállították, és az egész élet megváltozott.*

■ Mikor lezárták a műhelyt és minden anyagot, lisztet, tojást, kész süteményeket is – leltárba vettem és bezártam, én létrát tettem az ablakhoz, felmáztam és finoman addig kocogtattam, amíg a belső rigli kilazult, és be tudtam mászni. Apránként – hogy ne legyen feltűnő – kihordtam, ami kellett.

A kisiparosok kifosztásának része volt az is, hogy 1950 december

31-ig minden autót le kellett állítani. Nekünk két autónk volt. Egyiket apám felajánlotta, de anyám a másikat nem. Az állam eladta az autót. Dr. Palló Imre Kossuth díjas énekes kapta meg az autónkat. Akkor anyám kérte, hogy a másik autót fizessék ki. Erre az állam beperelte anyámat, és a bíróság háromezer forint bírság megfizetésére kötelezte. Ezt tudták be az autó értékébe amikor elvették – továbbá anyám ráadásul még három

hónap felfüggesztett börtönbüntetést is kapott. Örülhetett, hogy ennyivel megúszta.

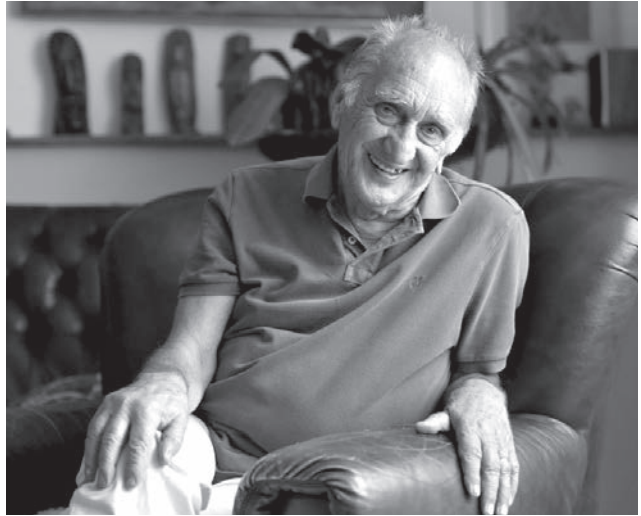
■ *Így ment ez akkoriban.*

■ Ahogy említettem, 1945-ben apámat nyolc napig internáló táborban tartották, ahol úgy megverték, hogy beszakadt a dobhártyája, bal karját meg eltörték. Ezután rekviráltak mindent. Nekünk úgy mutatkoztak be a kommunisták, mint a Tanácsköztársaságból ismert terrorista gyilkosok.

1945-ben bevezették Rákospalotán, hogy az utcára néző ablakokra tilos volt függönyt akasztani, hogy a hatalom szó szerint beláthasson az emberek életébe. Ez is része volt a „palotai terrornak”. Beöltöztünk öregasszonynak és leültünk az asztal mellé kártyázni. Amikor bebámultak az ablakon, mindig azt látták, hogy néhány fejkendős öregasszony veri a blattot. A párt nevében behatolhattak a lakásokba, és azt csináltak, amit akartak. Begyűjtötték például a rádiókat. Tőlünk, még a zenegépet is elvitték.

■ *A Szekeres cukrászda a 30-as években nyílt. Édesapja, Szekeres Pál cukrászmester több jelentős díjat is nyert az évek során. Még akkor is, amikor már nem saját cukrászdáját vitte, hanem alkalmazottként folytatta választott szép hivatását.*

■ Igen. Négyyszer nyert országos cukrászkiállítás. 1948-ban, 1949-ben, 1954-ben és 1960-ban. Sőt, az 1958-as brüsszeli világkiállításon aranyérmert nyertünk. Amikor a belga király az étteremben

ebédelt, feleségem díszkortával ajándékozta meg, amelyet a magyar trikolor színeivel díszített.

■ *1951 volt tehát az előkészítő évek után, a „fordulat” éve a kisiparosok életében.*

Apám generációja és így mi is – akik akkoriban még gyerekek, vagy kiskamaszok voltunk – meg voltunk félemlítve. Még 1956-ban is, amikor többen bátorítottak arra, hogy itt az idő, vissza lehetne szerezni az üzletet, tudtuk, hogy soha többé nem szabad emlegetnünk, hogy nekünk üzletünk volt. Ekkor 200 ezer ember – többnyire a fiatalok, tehát a jövő generációja – disszidált, és akit az 50-es években teljesen kifosztottak, azok soha többé nem tudtak fölállni – sem anyagilag, sem lelkileg.

■ *Ahogy a kifosztásra nem lehet fölkészülni, úgy azt soha nem lehet elfelejteni sem.* ■